

Impulz

2007

- **Vladimír Pčolinský:** *Vitamíny pre ekonomické myslenie* (1, s. 142 – 147, recenzia knihy Pavla Kohouta *Vitamíny pro ekonomický rast*)
 - Pavel Kohout sa vo viacerých zásadných článkoch venuje demografickej kríze a dôchodkovým systémom vo svete. V minulosti boli podľa Kohouta deti investíciami, ktoré rodičom na staré kolená zabezpečovali živobytie. Namiesto fiktívnej medzigeneračnej solidarity fungovala priama závislosť starých rodičov na svojich deťoch. Ľudia boli preto ekonomicky motivovaní, aby mali dostatočne početné a dobre vychované potomstvo – na rozdiel od dnešného anonymného systému, v ktorom všetci pracujúci platia dôchodky všetkým dôchodcom bez akejkoľvek adresnosti. Súčasný priebežný systém umožňuje obrovskému množstvu „čiernych pasažierov“, aby dostávali vyššie dôchodky, než koľko by zodpovedalo ich celkovému prínosu v období ich produktívneho života. Na druhej strane skupina osôb s nadpriemernými príjmami je penalizovaná, pretože získava zo systému menej, než doňho vložila. Bohužiaľ, na obidve skupiny, nízkopríjmovú i vysokopríjmovú, má toto usporiadanie demotivujúci vplyv z hľadiska pôrodnosti. Jedna skupina má pocit, že deti nebude v starobe potrebovať, druhá sa domnieva, že si ich nemôže dovoliť. Cynicky povedané, dnes deti už nie sú investíciami, ale domácimi maznáčikmi – predmetmi luxusnej spotreby. Bohužiaľ, segment domácich maznáčikov je substitučný a konkurencia vysoká – pokles pôrodnosti v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch 20. storočia bol sprevádzaný takmer raketovým nárastom psov chovaných v mestách. Zatiaľ čo v minulosti sa „psíčkareniu“ venovali hlavne dôchodcovia, v súčasnosti existuje mnoho mladých dvojíc, ktoré sa programovo rozhodli pre psa namiesto dieťaťa. Ide najmä o zamestnané páry mladých ľudí, ktorí sa domnievajú (väčšinou neoprávnene), že na dieťa nemajú čas a peniaze.
Ak si má moderný mladý Európan vybrať medzi založením rodiny a pohodlným životom bez detí, je veľká pravdepodobnosť, že si zvolí druhú možnosť – pokiaľ, samozrejme, nepatrí k tej skupine spoločnosti, ktorá sa na dieťa pozerá ako na zdroj sociálnych dávok. Ak je vysoké zdanenie kombinované s preregulovaným trhom práce a budovaním socialistického štátu blahobytu, môže to mať na národ priam genocídne účinky. (...)
- **Peter Frišo:** *O netvoroch a o jazyku* (1, s. 154 – 160, recenzia knihy Johna R. R. Tolkiena *Netvoři a kritikové a jiné eseje*)
 - V eseji *Tajná neresť* sa Tolkien v pomerne intímnom príhovore venuje (...) svojej láske – vytváraniu nových jazykov. Už v detstve ho nadchol vzťah medzi zvukom a pojmom (mimo chodom, tu sa odohráva aj „spor o univerzálie“). Tolkien však využíval aj vytváranie jazykov na kultiváciu. „A s radosťou plynúcou zo zvuku máme prestúpené nielen prchavejšie potešenie spočívajúce v tom, že medzi symbolom a významom sa zakladajú vzťahy a že sa nad nimi premýšľa.“
- **Roberto de Mattei:** *Kerenskij a jedno zabudnuté výročie* (2, s. 15–17)
 - (...) V dejinách neprichádza víťazstvo extrémistov bez ústupkov a spolupáchateľstva tých umiernených.
- **Andrej Imrich:** *Úcta k hodnotám ako záruka sociálnych istôt* (2, s. 20–29)
 - Lásku k Bohu prejavím tak, že konám to, čo si želá Boh. Ale lásku k blížnemu neprejavujem tak, že konám to, čo si želá blížny, ale konám pre blížneho to, čo on potrebuje pre dobro pozemské i večné. Keby rodičia robili pre svoje dieťa to, čo si ono želá, bolo by to zlé. Kým je to nemluvňa, nič si neželá, len plače, potom neskôršie požaduje veci, ktoré sú preňho veľmi nebezpečné. Milujúci rodičia sa nepýtajú, čo si dieťa želá, ale čo to dieťa potrebuje. Lásku k sebe prejavím tak, keď konám pre seba nie to, čo mi je príjemné, ale to, čo mi je užitočné pre moju spásu.
Človek pravej lásky koná vždy to, čo si želá Boh. Vo vzťahu k Bohu plní vôľu Božiu; pre blížneho robí to, čo si želá Boh, aby pre neho urobil; a pre seba tiež robí to, čo chce Boh, aby pre seba robil.
- **Mária Pešeková:** *Falošná etika pacifizmu* (2, s. 40–51)
 - (...) Každého skeptického pacifistu by k poznaniu správnosti priviedla situácia, v ktorej by útočník ohrozoval život jeho vlastného dieťaťa. Alebo by tento pacifista čakal, kým bude zlý úmysel realizovaný a vytratia sa morálne pochybnosti?
 - Podmienky pre spravodlivú vojnu zhŕňa Tomáš [Akvinský] do siedmich bodov:

1. musí byť vedená zo správneho dôvodu či pre správnu vec (napr. sebaobrana alebo ochrana nevinných),
 2. musí ju vyhlásiť oprávnená autorita,
 3. musí byť vedená so správnym zámerom,
 4. musí existovať nádej na úspech,
 5. musí byť zvolená ako posledný prostriedok po použití a zlyhaní všetkých nenásilných prostriedkov,
 6. jej predpokladom musí byť dosiahnuť mier, náklady a škody, ktoré spôsobí, nesmú byť väčším zlom, než je zlo, ktorému má byť zabránené (princíp proporcionalizmu),
 7. musí byť vedená správnymi prostriedkami, taktikou a zbraňami, ktoré nie sú neprimerane kruté a ktoré rozlišujú medzi vojakmi a civilistami.
- Nemožno poprieť existenciu veľkého množstva vojen vedených zo zištných dôvodov, ale práve kvôli ich prítomnosti nemožno na základe pacifistických východísk poprieť možnosť obrany voči tomu, kto má nečestné motívy.
 - Pacifisti využívajú ochotu iných nasadiť svoj život a z toho prameniaku bezpečnosť bez toho, aby sa na jej vytváraní podieľali.
 - Obmedziť pôsobenie zla prítomného v človekovi možno len dvoma spôsobmi: dobrovoľne na základe vlastného osobného rozhodnutia povýšiť dobro na najvyššiu hodnotu a plne sa mu oddať, ale keďže to závisí od slobodnej voľby človeka, nedá sa na to spoľahnúť ako na väčšinovú záležitosť, preto existuje ešte druhá možnosť: obmedziť pôsobenie zla skrze hrozbu sily či sankcií, teda trestu voči tým, čo odmietajú prvú možnosť.
 - Za hlavný etický problém pacifizmu považujem skutočnosť, že jeho postoje posilňujú pozíciu tých, čo si nechtia slobodu a úctu k životu. Odmietaním násilnej sebaobrány priznáva právo na život tomu, kto toto právo svojím konaním relativizuje, upiera iným. Tiež rezignáciou na obhajobu práv a slobôd spochybňuje platnosť prirodzeného zákona a prirodzených ľudských práv. „Pacifista (...) v krízovej situácii uprednostňuje otroctvo pred slobodou.“ [Roman Joch: *O pacifizmu a nukleárných zbraňach*, Distance r. 1, č. 2, 1998, s. 31]. Odmietnutím bojovať na obranu slobodnej spoločnosti a jej hodnôt, v konflikte s neslobodným totalitným štátom pacifisti preferujú otrocký život pred nádejou na slobodný život i za cenu rizika vlastnej smrti. Odmietajú úsilie boja za zachovanie slobody, pretože to prináša riziko vlastnej smrti.
 - **Albert Otruba: *Mať deti je oveľa vzrušujúcejšie než 98% všetkých zamestnaní*** (2, s. 88–90, recenzia)
 - **bývalý nemecký prezident Rau**
 - Keď nevieš, odkiaľ prichádzaš, nemôžeš ani vedieť, kam ideš.
 - **Vladimír Palko: *Cestami KDH, cestami pravého muža*** (2, s. 91–95)
 - Ľudia sú vám málokedy vďační, ak zabránite ich možným problémom, o ktorých nechápú, že im hrozili.
 - **Pavol Minárik ml.: *Veritas liberabit vos*** (3, s. 14–15)
 - Pravda nás oslobodí. Ale en ak si pred ňou nebudeme zakrývať oči. Často je jej reč tvrdá. Preto ju nechceme počúvať, a už vôbec ju nechceme ohlasovať. Ježiš učil však práve týmto spôsobom. Keby rozprával príjemne, neskončil by svoj život na kríži.
 - **Pavol Smolík: *VIP, kráľ a totalita sekularizovanej demokracie*** (3, s. 32–36)
 - (...) Z histórie [je] známe, že nie kresťanstvo, ale pohanstvo postráda vývoj, pretože práve kresťanstvo vo svojom Bohu vyznáva dialektickú jednotu Milosrdenstva a Spravodlivosti, ktorá je najspoľahlivejším motorom zmien spejúcich k završeniu sveta.
 - **Christoph kardinál Schönborn: *Rozumná veda, rozumná viera*** (3, s. 37–48)
 - (...) Newton predpokladal, že Božia prozreteľnosť zasahuje opakovane, aby zabezpečila stabilitu dráh planét a slnečnej sústavy. Nebyť týchto opakovaných Božích zásahov by Newtonove matematické výpočty ukázali, že dráhy planét sú nestabilné a rýchlo prejdú zo stavu usporiadanosti do stavu chaosu. Newtonov rovnako brilantný partner v debate Leibniz pokáral Newtona za názor, že je nevyhnutné pre Boha „z času na čas natiahnuť svoje hodiny“. Podľa Newtonovho stanoviska by Božie dielo bolo „nedokonale, pretože od Neho vyžaduje, aby ho z času na čas vyčistil, či dokonca opravil, rovnako, ako to so svojím dielom robí hodinár“. Leibniz bol toho názoru, že by to znamenalo podcenenie Božej všemohúcnosti. Namiesto toho podporoval koncept „vznešeného vopred ustáleného poriadku“, pretože len v ňom sa prejavuje Božia múdrosť a sila.

Vieme, že Leibnizov názor sa počas nasledujúceho storočia presvedčivo potvrdil. Veľký fyzik Laplace, ktorý mal k dispozícii omnoho viac údajov o slnečnej sústave a lepšie rozpracovanú matematickú fyziku nebeskej mechaniky, dokázal o necelých sto rokov neskôr predložiť čisto mechanické vysvetlenie tvaru dráh planét. A práve v tomto mierne obmedzujúcom a dokonale racionálnom zmysle, v ktorom prišiel k záveru, že na to, aby sa planéty presne držali svojej dráhy, nie je potrebné, aby Boh *zasahoval*, vyslovil svoju slávnú vetu, keď odpovedal Napoleonovi na jeho otázku, kde je v jeho vysvetlení Boh: „Je n'ai pas besoin de cette hypothese.“ – Nepotrebujem tú hypotézu.

Tu nachádzame jeden z najlepších príkladov (sú v skutočnosti pomerne zriedkavé, i keď sú slávne) takzvaného problému „boha-medzier“, ktorý sa spája s náboženským svetonázorom. Vždy keď sa odvoláme na Boha tam, kde chceme zaplniť diery v našej znalosti fyziky, toto miesto sa znižuje s každým objavom, ktorý dokáže vysvetliť veci predtým nevysvetliteľné. Ak považujeme Božiu rolu za rolu vonkajšieho konateľa pôsobiaceho na prírodu zvonka, aby sme tak vysvetlili isté javy, potom sa priestor, v ktorom môže Stvoriteľ prežívať, neustále znižuje, s každým pokrokom prírodných vied pri vysvetľovaní vecí svojím vlastným spôsobom. A vždy, keď sa tento Stvoriteľov priestor zmenší, tým viac ľudí z vedeckej komunity je presvedčených o tom, že „hypotéza Boha“ sa jedného dňa stane celkom zbytočnou.

- (...) Bolo by veľmi problematické, keby sme chceli jednoducho vyhlásiť za neexistujúce všetko, čo je tu metodologicky potlačené, počnúc od schopností rozumu a slobodnej vôle, ktoré umožňujú rozhodnúť sa na samom začiatku pre túto metodologickú voľbu.
- Nie je (...) [čítanie stôp Boha v stvorení] úloha vedy? Rani vedci, od Koperníka cez Galileu až po Newtona, boli presvedčení, že je. Popri knihe Biblie uznávajú knihu stvorenia, v ktorej nám Stvoriteľ hovorí čitateľným a pochopiteľným jazykom. Pri materialistickom chápaní vedy sa prehliada zmysel pre údiv nad samotnou čitateľnosťou reality. Vedecký výskum prírody je možný len preto, lebo nám dáva odpoveď. Príroda je vytvorená tak, že náš duch dokáže vniknúť do jej štruktúry a do jej zákonov.
- **Thomas Piatak: *Boh je veľký. Stále.* (3, s. 49–58)**
 - To, že niektorí ľudia robili v mene náboženstva hrozné veci, ani to, že niektorí protivní ľudia sa hlásili k náboženskej viere, nie je dôkazom toho, že by Boh neexistoval alebo že by náboženstvo bolo zlou vecou.
 - **kardinál Newman**
 - Ak sa zdá, že astronóm, geológ, chronológ či etnológ dokázal niečo, čo protirečí dogmám viery, nakoniec sa ukáže, že táto vec v skutočnosti dokázaná nie je alebo je sporná, alebo že nie je v rozpore s ničím zjaveným, ale s ničím, čo sa so zjavením zamieňa.
- **Anton Vydra: *Bol Shakespeare katolíkom?* (3, s. 73–86)**
 - Hermeneutika nás naučila, že texty (umelecké, náboženské, filozofické, napokon akékoľvek) umožňujú, aby boli čítané v rozličných interpretáciách a, ako upozorňuje Marjorie Garber v knihe *Shakespeare After All*, ide o akýsi druh testu grandióznosti umeleckých diel, ak ponúkajú čítania z viacerých rovín.
- **Eva Trizuljaková: *Strata kresťanskej pamäti* (4, s. 16–20)**
 - **Pavol Šafárik**
 - A človek človekom jest, že pro idey zemřít může...
- **Albert Otruba: *O rozvoji a pomoci* (4, s. 68–82)**
 - **Peter Bauer**
 - (...) [Zahraničná pomoc je] excelentná metóda, ako presúvať peniaze od chudobných ľudí v bohatých krajinách k bohatým ľuďom v chudobných krajinách.
- **Roger Scruton: *Konzervatívny mentor T. S. Eliot* (4, s. 95–110)**
 - (...) Blud je pravdou, ktorá sa zveličila až do lži (...).
 - Tí, ktorí sú odchovaní prázdny sentimentom, nemajú v rukách nijaké zbrane, ktorými by čelili realite sveta opusteného Bohom. Zo sentimentality upadajú rovno do cynizmu a tak strácajú silu buď zakúšať život, alebo žiť s jeho nedokonalosťou.

- Podľa Nietzscheho ku kríze modernizmu došlo kvôli strate kresťanskej viery. Strata viery je nevyhnutným dôsledkom vedy a nárastu vedomostí. Zároveň však ľudstvo nedokáže skutočne žiť bez viery; a pre nás, ktorí sme zdedili všetky zvyky a predstavy kresťanskej kultúry, musí byť touto vierou kresťanstvo. Odstráňte vieru, a neodstránite len doktrínu, ani nenecháte po sebe čistú, jednoduchú krajinu, v ktorej konečne vidno, aký je človek v skutočnosti. Skôr takto odstránite schopnosť vnímať ďalšie a dôležitejšie pravdy, pravdy týkajúce sa nášho stavu, ktorým bez dobrodenia viery – rovnako ako pravde našej smrteľnosti – nemôžeme náležite čeliť.
- Náboženstvo je mizagou kultúry. Poskytuje zásobu symbolov, príbehov a doktrín, ktoré nám umožňujú hovoriť o svojom osude.
- (...) Len tí, ktorí načúvajú mŕtvym, sa hodia na to, aby boli opatrovníkmi budúcich generácií.
- **Andrej Imrich:** *Credo podľa Svätého Otca* (4, s. 111–117, recenzia knihy Josepha Ratzingera *Úvod do kresťanstva*)
 - Viera je v podstate spoľahnutím sa na to, čo človek nikdy sám neurobil a nikdy nebude môcť urobiť, na čom však naša činnosť spočíva a čo našu činnosť umožňuje.
- **Pavol Smolík:** *Paradox ako exultet* (4, s. 137–139, recenzia knihy *Úžas, radosť a paradoxy života v diele G. K. Chestertona*)
 - Paradox je pre Chestertona nielen objektom, ale aj metódou pozorovania: Chesterton vytrvalo poukazuje na to, že paradox je v našom živote všadeprítomný a zároveň dokazuje, že práve paradox je odrazom Božej existencie a Božieho pôsobenia vo svete.
 - (...) Každý dobrý paradox obsahuje napätie zápletky a vyvrcholenie v pointe – tak ako každá dobrá anekdota(...).
- **Jaroslav Daniška:** *Alžbetínsky mýtus a poctivý antikaticizmus* (4, s. 140–145, recenzia filmu *Kráľovná Alžbeta: Zlatý vek*)
 - (...) Antikaticizmus je antisemitizmom intelektuálov.